

Vinjeta na 3, 9, 10, 15 strani; VLADIMIR VELIČKOVIC, na 7, 20 strani; ZORAN PAVLOVIC

ZORAN PAVLOVIC slika

VLAHUTIN PUSTAHIJA

Na veliku radost svojih bližnjih i na još veće čudenje ostalih, dijete je čak i odveć brzo naraslo, raskrupnjalo se, i, prije dvadesete, mladić je imao vrat zarastao u ramena, oči u poduhle obrabe, a trbuh mlohav i otromboljen, zbog čega je pri hodu izgledao mješesan, nezgrapčan i tuintav. Pored toga, mumlao je i nikad nije ni najobičnije riječi mogao jasno izgovoriti, a oko podne bi ga spopadao bijes, neka natzled bezrazložna ljutnja, i on bi, s kocem ili isukanim nožem, jurio od kuće do kuće, vičući koliko ga grio nosi: ko ovdje hrani zmijel!

Ljudi su se na to krstili i sklanjali gde je ko znao. I od tada se u svakom domu i u svakom razgovoru počelo sa strahom i sa zebnjom poninjati ime: Vlahutin, ne više Vlaho, i: Pustahija, ne Gundulović.

I tako su ga zvali sve do onog časa kad je zatvoren i osuđen na smrt. Čak je i sam u toku sudjenja znao da se usprotivi: ja nisam Vlaho Gundulović, ja sam Vlahutin Pustahija, ali to više niko nije uzimao ozbiljno, pogotovu otkako je izazvao brn smijeha i izigravanja kad je kažiprstom upro sudiji u čelo, i, zaškrpavši zubima, procvilio: sudite sunce! i zmi-jama sudite!

Naime, njega je užasno morilo sunce i po cijele ljetnje dane znala je da mu udara pjena na usta; prevrtao se i kotrljao kao u vrućici, mlatarao je rukama i pištao kao prignjeken, a strah od zmije zahvatao ga kao plamen.

Jednog vrelog dana, oko podne, kad je sunce izbljuvalo vatra na sve strane i usidrio se na sredinu neba, a Vlahutin tumarao i srijao od zida do zida i od čempresa do čempresa, sklanjajući se od pripeke i otrovnica, — u granje grbave i krive murve, popelo se troje djece, i, uživajući u ludosti i nesreći Vlaho Gundulovića, stalo podražavati ciku zmijsa.

Vlahutin se najprije bezglavo okretao oko sebe, na jednom mjestu, ne znajući odakle dolazi i odakle mu zapravo prijete to ubitačno ciktanje. Zastao je, osluhnuo.

Pa nekoliko puta tako. A, djeca nisu prestajala.

Onda se najjednom zaletio, ispenetrao se na murvu, i, podvikujući kao da sikaće sa stijene u more, kao da se oslobada straha, na mrtvo izbo sve troje djece. I da bi nesreća bila još veća, kad su se njihovi leševi stropoštili niz guste grane čuda, zgrčili se ili prostili po zemlji, Vlahutin je, uz cerekanje i luđačko podgrizivanje i smijeh, nastavio da im zadaje udarce nožem i da mrcvari i unakazuje ta neđužna, nevina, mlada tijela.

Osuda javnosti i presuda sudskog stola bila je brza, oštra i nedvosmislena: smrt! A u cijelom je kraju, zatim, potekao prezir, zgražanje i neviden strah od zločina.

Ali, neposredno pred samo vješanje javio se jedan dubrovački fratar koji je naludno saznao za cijelu stvar, i, protestovao kod sudskih vlasti: zar ovdje niko ne zna šta znači sunce?!

I onda se klupko počelo odmotavati; i procesi su obavljani i ponavljani iz godine u godinu. A o advokata, koji su branili Vlahutina Pustahiju, plele se legende i pričale priče, na sve strane širom zemlje, pa i u svijetu.

I kad niko više tome nije znao ni kraja ni početka, kad se sve oteglo u nedogled, a Vlahutinovi roditelji, od žalosti za sinom i od plaćanja troškova, došli kao sasušene grane, i tješili ga: ufaj se u boga, sine! uvijek ima nadel, on je, očito, ne mogavši više sve to podnijeti, usred sudnice, na čudan način oduzeo sebi život, kazavši: znam ja dobro, ja znam gdje ima nade.

Trinaesti je dan kako sam sišao u zemlju, trinaesti je dan kako su se sjatili na mene i opkolili me sa svih strana čopori ljudskih prilika — ne crvi, i ni da me ogotdaju i progutaju, ni da me u mračnu ilovaču potopu.

A, u stvari, evo me, tu sam: živim i čekam. Ne. To nije August Putar. To njemu ne treba, niti je to za njega. Za mene. A snage nema, a puta nema da učinim ono što i Vlahutin Gundulović.

Ne znam kako to sve izgleda, šta mogu — šta ne, šta moram — a šta mi se neće dozvoliti, ali jedno je što ću, prije omče, žarko željeti i svim silama nastojati da postignem: da vidim advokata i da ga pljunem. I da to učinim tako da mu bude više nego jasno da u njemu vidim samo razbojnika, hulju, lopužu — i ništa više. Ne svog zaštitnika, svog branioca, tumača i odgonetača pravde. To i ništa više. Jer: ovo je trinaesti dan kako sam među mrtvima.

Ne ispuni li mi se ta želja, druge i nemam, druge neće mi biti, pa čak i da mi se majka pojavi i klekne pred me kao pred raspeće, kao što je to prije radila iz dana u dan, iz godine u godinu, dok najzad nije sišla s uma i krenula po svijetu, bespućem i neprohodom, kao vjetar, jedna moja majka, i njeno svetačko ime Veronika. Šta da joj učinim, šta da joj poručim. Koji je kraj, koja je strana svijeta krije? Možda ono juče-rašnje brbljanje stražara i ima neke veze. Ali, ja sam se odveć surovo ponio prema njoj još na prvom danu sudjenja. Čuo sam šapate i komentare u publici: kao da je kurlva, odvratna je, ne bi mu ni trebalo suditi, nesretna žena, stvarno: zašto ju je onako odgurmuo?

Ne vjerujem da je istina da me juče tražila. Zapravo: lupala na vrata, plakala i čupala kose: Auguste, Auguste!

Stražar je izdrobio svašta. Sve mu je palo u oči, priljava pocijepana, razdriženih grudi, polunaga, bosa, pjena na ustima, mrlja od krvi na obnaženoj lijevoj dojci, raspeće u ruci — svašta. Možda je i istina; pa i da su pokušali da nešto učine, da je puste — opet bih učinio isto. Odgurmuo je! — i ništa više.

I, ne stignem li, da, ne znam ovog časa — za što i za koga, ispričam malo istinitije priču o sebi i o drugima u zoni mog domašaja, pljunuću. Samo ću pljunuti. Riječi su glupe i odvratne. I prokurvane.

A, ako ipak budem morao zatvoriti oči i otvoriti srce, koje je samo leglo svega i svašta kao i ostale jazine, to — zato što moram zaboraviti da sam osuđen na čekanje, to jest: prvo predvorje svake smrti Pa i ove u koju se vješanjem stiže.

Andjelko VULETIĆ (iz knjige „Drvo iza paklenih vrata“)

vesna parun

prkos

Ali ja hoću
Ali ja hoću da budeš ljubičasta piramida
Moja večeri u tesarskoj radinici
S onosvještenom zvijezdom
Na vrhu

To nisu znaj
Moji psi spremni da dopuzaju
Do tvojih rana (iako je lavež
Moj priznajem ali ne umijem se stideti
Baš kao ni nepodudarna
Oblina kostura)

Radamo se ovaj bez svoje volje
Svakog proljeća u zeleni travni luk
Kolebljive opojnosti Oduvijek ušće
Tvrđih zvukova u nesigurnom jeku

Ali ja hoću
Ali ja hoću da budeš ljubičasta
Piramida
Moja večeri u tesarskoj radinici
Moja omčo od jelovine luda lada
Tu nasred pučine srca samo zov
Samo vidik za koji ne marim

Samo čežnja, samo zvono,
Samo strast tišine raspećaviši; debila
Traži za svoj hlorofil nešto drugo
Neki mračniji budniji korijen
Za umutrašnju slavu stvaralaštva
Ustrajalu bol

sutrašnje stablo

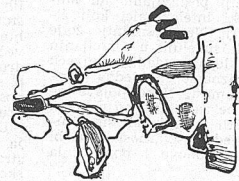
Ljubav trpkii okus daleke naznane vode
Diže se iz pokošanih sumraka
Zdenac nas preobražava u bilje okrenuto tami
Svoje žedi s onu stranu usana
Nebo je tamnica dah svijeta je nečist
S onu stranu usana svaka je riječ
Jedno gorko sunce što nas doziva

Ljubav: slušati uvijek zvuk iste sjekire što obara
Svod tople šume u koju smo urasli
Ohrabrite zoru njene ruke već sustaju
Ognjevi ptica što sele o nebo nemir graditelja
Kako je bezbrižno uspravljena svjetlost
Plodni nanosi bola budite strpljivi
Sjaj sve dalje od ušća sjena sve bliže izvoru
Gdje slučajni vjetar zaustavlja ljeto

Ljubav nepetrošena odlazi njen zavičaj pusta
Odmijela je zaključan vodoskok ružu u čelu
Ljubav zahvalna kiša mirisni vrt života

Bespomoćni korijen Snowdenje Stijena

Tako se naše kosti
Sporazumijevaju sa zvijezdama

dokaz da ne postoji vječnost

Jedan po jedan odustaju fenjeri sna
Ta zora kao rđa
Na starim ključevima vremena

Njoj su potrebni lanci da bi nas prikovala
Za svoja porozna bedra
Za prašinu koju je izmislila
Da bismo se stidjeli

Zemlja: uporno bijelo sazrijevanje
Sadašnjosti.
Njoj je potrebno skupocjeno vreteno
Morskih vjetrova
Da bi zaposlila ložnice
Čista košulja od djeteline nebo dah jedinstva
Ljestve i zdenac neumorni

Zvijezda zvijezdu da ne uplašii
Ptica pticu da ne ponavlja

Prostor: njemu je povjerenje odasvud
Bezbroj smrtnih glasova okrepe
Da u njih zakopa pohlepni biser žedj
Sunčeva kostura

Nestavno sidro u nama neumistiivo pijesak
I još tamo gore nad prolaznošću
Jedno veliko brdo što sja